

To the W of the depression, 1164 m² were surveyed on the SW slope. No archaeological structures were discovered at this location. A watching brief was conducted while 270 m² were put in order on the SW slope. In the layer of topsoil in the slipped surface, a disturbed human skeleton, which had moved together with the landslide, was discovered. From the position of the surviving bones, it is possible to think that the individual had been buried with flexed legs. The clothing elements found in the slipped soil in the vicinity of the skeleton allow this burial to be connected with the Second World War.

Two test pits (a total of 13 m²) were excavated at the base of the W slope. The disturbed burial discovered in Test Pit 9 can probably be connected with the group of burials on the NW slope.

All of the soil removed from the slope was screened and checked with a metal detector and magnets. In this way, in addition to abundant contemporary construction, household, and other rubbish, archaeological finds reflect-

ing various periods (beginning with the 5th century) were collected: architectural elements, household items, tools, ammunition, coins, clothing elements, identification objects, etc. (Figs. 10–12).

Albinas Kuncevičius,
Inga Merkytė, Justina Poškienė,
Regina Prapiestienė,
Ramūnas Šmigelskas,
Rokas Vengalis, Gintautas Vėlius,
Jonas Volungevičius

Senujų Trakų piliavietė

2018 m. mokslinio pažinimo tikslais, vykdamant projektą „Valstybingumo kraštovaizdis: aplinkos transformavimas Lietuvos istorinėse sostinėse“ (2017–2019 m.; sutartis P–MIP–17–181; vadovas A. Kuncevičius, vykdo VU, ben-

1 pav. 1827 m. Senujų Trakų piliavietės planas.

Fig. 1. 1827 plan of the Senieji Trakai castle site.

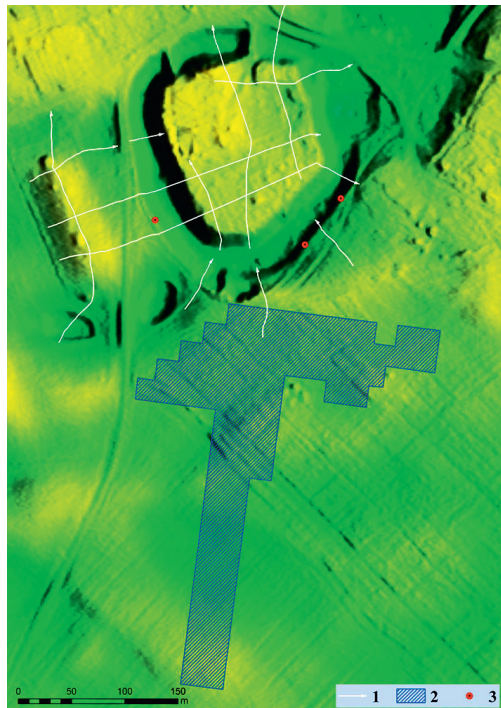

dradarbiaudamas su KKRK ir TIM), kuri finansuoja Lietuvos mokslo taryba, buvo atlikti žvalgomieji tyrimai Senųjų Trakų piliavietėje su papildu (UK 30354) ir Senųjų Trakų bažnyčios aplinkoje (Trakų r.). Tyrimų tikslas – surinkti duomenis, reikalingus identifikuoti XIII–XIV a. vykdytus žemės judinimo darbus, susijusius su XIV a. Senųjų Trakų mūrinės pilies fortifikacinės sistemos įrengimu, rekonstruoti iki tol buvusį paleoreljefą, vietas, kuriose buvo nukastas ar užpiltas gruntas, įvertinti tokių pakeitimų apimtį.

XVI a. pradžioje užrašytoje Lietuvos metraščio legendinėje dalyje Kernavė, Trakai ir Vilnius įvardijamos kaip sostinės. Neabejotinai Senieji ir Naujieji Trakai skiriami 1384–1402 m. kryžiuočių šnipų ir vedlių parengtuose keliuose į Lietuvą aprašymuose. Tiksliai Naujųjų Trakų pusiasalio pilies statybos pradžios data nežinoma, bet neabejojama, kad ji statyta XIV a. III ketvirtyje (apie 1375 m.). Apleistos Senųjų Trakų pilies tolesnė XV a. raida susijusi su čia įkurdinto benediktinų vienuolyno istorija. Vytautas 1405 m. į buvusios pilies vietą pasikvietė Krokuvos Tyneco benediktinų vienuolius, įkūrė jų vienuolyną, Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelės Marijos ir Šv. Benedikto bažnyčią. Vienuolynas aprašytas XIX a. I pusės (1818, 1820, 1828, 1830 m.) vizitacijos aktuose ir kituose dokumentuose, o ypač vertingas ir informatyvus yra 1827 m. Senųjų Trakų piliavietės planas ir vienuolyno piešinys su jo aprašais (1 pav.).

Senųjų Trakų piliavietę archeologai tyrinėjo 1994–1997 ir 2008–2009 m. (*ATL 1994 ir 1995 metais*, 1996, p. 160–163; *ATL 1996 ir 1997 metais*, 1998, p. 258–261; *ATL 2008 metais*, 2009, p. 194–496. Kuncevičius A., *The 1994–1997 and 2009 excavation of the Senieji Trakai castle site, Archaeological investigations in independent Lithuania: 1990–2010*, V., 2012, p. 190–

195). Piliavietėje fiksuotas pilies XIV a. sluoksnis ir vėlesnis vienuolyno laikų kultūrinis sluoksnis. Archeologiniai tyrimai atskleidė, kad buvusios pilies gynybinės mūro sienos liekanų išliko aplink visą piliavietės pakraštį. Mūro sienų liekanos yra maždaug 2–3 m nuo dabartinių šlaitų, apie 1–1,5 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus, po velėna ir ištisiniu stambių griuvenų ir kalkių skiedinio sluoksniu. Išlikusios

2 pav. 2018 m. Senuosiuose Trakuose atlikti tyrimai ant topografinio pagrindo, sudaryto interpoliuojant LiDAR duomenis (SEŽP_0,5LT © Nacionalinė Žemės Tarnyba prie ŽŪM, 2009–2010): 1 – georadaro profilai; 2 – magnetometru žvalgytas plotas; 3 – šurfai. R. Vengalio brėž.

Fig. 2. 2018 investigations conducted in Senieji Trakai on a topographic basis and made by interpolating the LiDAR data: 1 – georadar profiles; 2 – area surveyed with a magnetometer; 3 – test pits.

mūrinių sienų liekanos yra apie 2–2,2 m storio, o gilyn jos įleistos dar mažiausiai 3–4 m.

2018 m. Senųjų Trakų piliavietėje taikyti įvairūs tyrimo metodai: georadaru, magnetometru, gręžiniais ir šurfavimu (2 pav.). Iškasti trys 1,5x1 m dydžio šurfai pilies gynybinio griovio išorinio šlaito viršutinėje dalyje, jo PR, P ir V pusėse. Žvalgomouosiuose tyrimuose Senųjų Trakų piliavietėje ir jos aplinkoje dalyvavo ir šurfus bei juose atidengtus sluoksnius tyrė dirvožemininkai dr. Regina Prapiestienė ir dr. Jonas Volungevičius (VU, Gamtos fakultetas), magnetometrinius žvalgymus atliko dr. Inga Merkytė (Kopenhagos universitetas), georadaru žvalgė dr. Rokas Vengalis ir dr. Gintautas Vėlius (VU, Istorijos fakultetas). Rudenį tvarkyta ir Senųjų Trakų bažnyčia. Atkasti bažnyčios pamatai ir ištirti keturi 1x1 m dydžio ir vienas 2,7x1 m dydžio šurfas (bendras 6,7 m² plotas), be to, žvalgyta dar apie 110 m² plote. Atliekant šiuos tyrimus dalyvavo R. Šmigelskas.

Analizuojant LiDAR duomenis, matyti, kad piliavietės reljefą formavo žmogus, ir aki-vaizdu, kad ji įkurta ne lygioje vietoje, maksimaliai išnaudojant iki tol buvusį natūralų reljefą. Pilies gynybinis griovys kastas derinantis prie natūralių glaciokarstinių įgriuvų, o pilies aikštelė įkurta tarp tų įgriuvų buvusioje pakilumoje. Visi trys Senųjų Trakų piliavietės gynybinio griovio išorinio šlaito viršutinėje dalyje iškastų šurfų dirvožemio profiliai rodo, kad V, P ir PR pusėse šio apsauginio griovio išorinis šlaitas yra santykinai natūralus, t. y. jo pagrindiniai bruožai suformuoti natūralių gamtinių procesų (fliuvioglacialinių srautų, iš dalies termokarstinių procesų), o dabartinis jo vaizdas yra susidaręs dirbtinai formuojant šlaitą ir polinkio kampą. Formuojant išorinį griovio šlaitą, buvo nukasinėta ir supylinėta, taip pat šlaitas netiesiogiai modifikuotas – formuotas agrarinių arimo panuovaliai (deliuviai). Ištyrus georadaru

ir atlikus ankstesnių archeologinių tyrimų analizę, galima kelti hipotezes apie pirminę kalvos, kurioje buvo įkurta piliavietė, formą – kad š jos dalis buvo plokščia, o kitos nuožulnios.

Atlikti magnetometriniai žvalgymai piliavietės prieigose – piliai priklausiusios gyvenvietės vietoje ir jos aplinkoje, apie 3 ha teritorijoje. Tikrinta, ar nėra su gyvenvietės struktūromis sietinų anomalijų ir už šiandien brėžiamų gyvenvietės ribų. Aiškesnių rezultatų negauta, aiškių požeminių struktūrų magnetogramoje neidentifikuota.

Žvalgant Senųjų Trakų piliavietėje, prie Senųjų Trakų Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelai Marijai bažnyčios R bažnyčios fasado aptikti dar XIX a. pilių atlase vaizduojami mūriniai pamatai, galimai sietini su pilies egzistavimo ar vienuolyno statybos laikotarpiu.

The Castle Site at Senieji Trakai

During an investigation at the Senieji Trakai castle site (Fig. 1) georadar, a magnetometer, boreholes, and test pits were used (Fig. 2) to collect the data necessary to identify 13th–14th-century earthwork and to reconstruct the palaeorelief that had existed up until then. The investigation of the W and S counterscarps of the castle's moat shows that they were man-made. The georadar investigation and an analysis of the earlier archaeological investigations allow one to hypothesise about the shape of the original hill, on which the castle site had been created. It is thought that its N part was flat, the rest sloped. The 3 ha survey of the Senieji Trakai castle site's outer bailey and the settlement to the S of the castle site in order to check whether anomalies connectable with the settlement's structures could be discovered, yielded no clearer results.